

Inleiding

Geachte Collega's,

Voor u ligt de brochure-bestellijst van het vernieuwde 'Taal als middel tot communicatie en expressie' dat ik u dubbel trots mag presenteren.

Dubbel trots omdat ondergetekende eerst als 'responsgroep lid' in de zeventiger en tachtiger jaren van de vorige eeuw aan de totstandkoming van het materiaal heeft medegewerkt en nu in 2005 als vormgever en uitgever.

Zonder het enthousiaste initiatief van Kim Blüm, Jôke Harreveld en Janneke Smeele die het materiaal opnieuw hebben bewerkt, zou er geen vernieuwde uitgave liggen. Zij verantwoordden hun keuzes in de handleiding, maar ik laat ze graag even aan het woord:

"Materiaal dat zeer goed aansluit bij deze ontwikkelingsfase (wetenschapper) is het materiaal voor communicatie en expressie. Kinderen kunnen namelijk zelfstandig met dit materiaal aan het werk en er wordt een grote mate van samenwerking gevraagd. Inhoudelijk komen er bij het materiaal voor communicatie en expressie diverse aspecten aan bod die zorgen voor goede communicatieve vaardigheden. Immers, in het leven draait alles om een goede communicatie. Als je goed bent toegerust met alle kwaliteiten rondom communicatie en expressie dan zul je daar in je verdere leven heel veel profijt van hebben."

Ook Nora Roozmond geef ik graag het woord; zij was vanaf 1973 de leidster van het project 'Taal als middel tot communicatie en expressie'.

"In die periode van twintig jaar is meerdere keren ter sprake gekomen, dat het materiaal vereenvoudigd (vooral de scenario's) en geactualiseerd zou moeten worden. De vragen waren dan natuurlijk altijd: wie gaat dat doen, wie wil dat, wie kan dat, wie kan en wil het uitgeven? En nu, in 2005, wordt die bijgewerkte, herziene versie uitgegeven! Met veel genoegen heb ik kunnen constateren, dat de doelstellingen en de opbouw van het materiaal vrijwel volledig overleefd zijn; tevens zijn veel, zeer veel teksten onveranderd."

Tevens heeft Nora Roozmond het mogelijk gemaakt dat aan het eind van de handleiding een integrale uitgave is opgenomen van het boekje 'OREN om te horen, OGEN om te zien' van de werkgroep 'communicatie'.

Op de foto hieronder ziet u het volledige pakket van 'Taal als middel tot communicatie en expressie'. Op de volgende bladzijden vindt u een compleet overzicht van de totale inhoud. De laatste pagina (leest best) is het bestelformulier.

Ik spreek de wens uit dat veel kinderen en leerkrachten met dit bijzondere ontwikkelingsmateriaal mogen werken.

Jos Werkhoven
Uitgeverij De Arend

De complete set van 'Taal als middel tot communicatie en expressie' bestaat uit:

- handleiding
- cd-rom met Word en PDF bestanden voor zelf af te drukken verbruiksmateriaal
- cd-rom met geluidsfragmenten ten bate van de opdrachten
- Houten opdrachtkaartenbak met de zwaar gelamineerde opdrachtkaarten
- 36 onbreekbare plastic doosjes met zwaar gelamineerde inhoud
- alles in de vertrouwde 'Leeskast-kwaliteit' van uitgeverij De Arend

De set wordt geheel gebruiksklaar geleverd.

Onderstaand vindt u informatie over de afzonderlijke leerstofeenheden.

De kinderen hebben drie instapmogelijkheden.

Instapmogelijkheid 1:

- soorten vragen
- doorvragen
- volgorde van vragen
- bedenken van vragen
- suggestieve vragen

Vervolgserie

- telefoneren
- reageren

Instapmogelijkheid 2:

- luistertocht
- intonatie

Instapmogelijkheid 3

- kijken naar gevoelens
- waarnemen van uitingen

Verhaal bij soorten vragen 2.
Uit: H. Barnard - "Kon hesi baka".

soorten vragen

- * twee opdrachtkaarten
- * één doos
- * de verhalen: 'Wiplala', 'Kon hesi baka', 'Het eiland Lapje Loem'

Taal als middel tot communicatie en expressie

1 soorten vragen

1. soorten vragen

Wat heb je nodig?

- * doos 1
- * pen / potlood
- * papier

2. soorten vragen

Wat heb je nodig?

- * verhaal 'Wiplala'
- * verhaal 'Kon hesi baka'
- * verhaal 'Het eiland Lapje Loem'
- * papier
- * liniaal

klodden: rood, groen en blauw

Het materiaal bestaat uit twee opdrachtkaarten, een doos en drie verhalen.

Doel:
Leren dat er verschillende soorten vragen zijn.

ja / nee vragen

vragen naar weinig informatie

vragen naar veel informatie

Het materiaal bestaat uit twee opdrachtkaarten, twee dozen, een vragenkaart en een cd.

Doel:
Leren dat je kunt doorvragen om meer informatie te krijgen.

Soms verwacht je bij een vraag een uitgebreider antwoord. Je kunt extra vragen stellen om meer te weten te komen.

Voorbeeld:

Vraag: Ben je lid van een sportclub?

Antwoord: Ja.

Je kunt dan extra vragen stellen, zoals:

- * Welke sport beoefen je dan?
- * Hoe lang zit je er al op?
- * Wat draag je voor kleding?
- * Draag je ook speciale schoenen?
- * Wanneer train je?
- * Speel je ook wedstrijden?
- * Zo ja, hoe vaak dan?
- * Wie is je trainer?

◆ Hoe zou je je droomhuis beschrijven?

⊕ Als je een feestje geeft, wat moet je dan van tevoren allemaal doen?

Het materiaal bestaat uit drie opdrachtkaarten, drie dozen en een begin- en slotvraagkaart.

Doel:
Leren dat je vragen in een bepaalde volgorde moet stellen.

Ga je wel eens naar een kermis?

Hoeveel geld mag je dan meenemen?

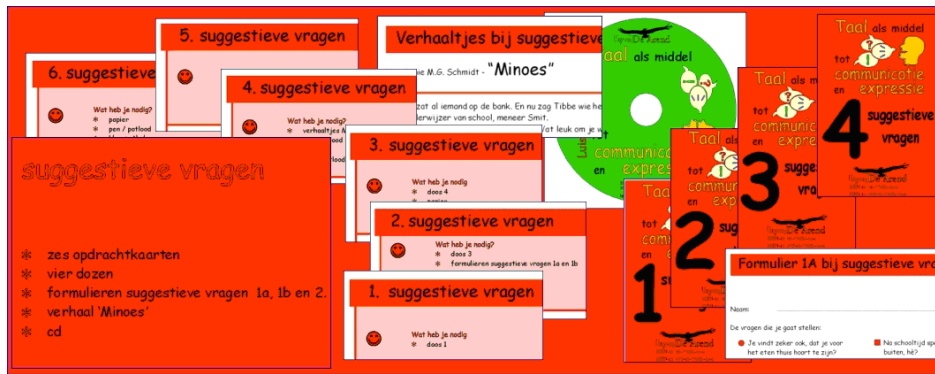
Hoeveel geld geef je uit?

Ga je alleen of met een ander?

Het materiaal bestaat uit vier opdrachtkaarten, drie dozen en een formulier 'bedenken van vragen'.

Doel:
Leren dat je zelf vragen kunt bedenken.

Het materiaal bestaat uit zes opdrachtkaarten, vier dozen, een cd, een verhaal en twee formulieren 'suggestieve vragen'.

Doel:

Leren dat suggestieve vragen al een antwoord in zich hebben.
Leren dat er onderscheid is in suggestieve vragen en niet-suggestieve vragen.

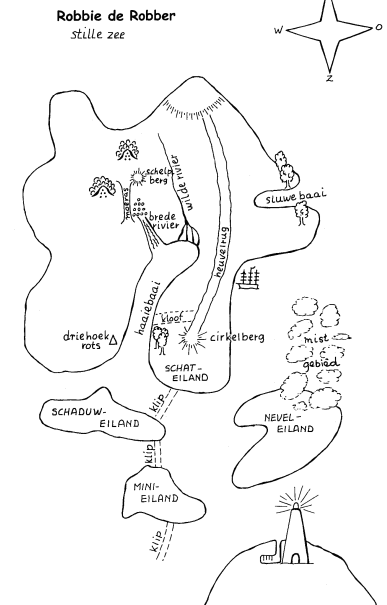
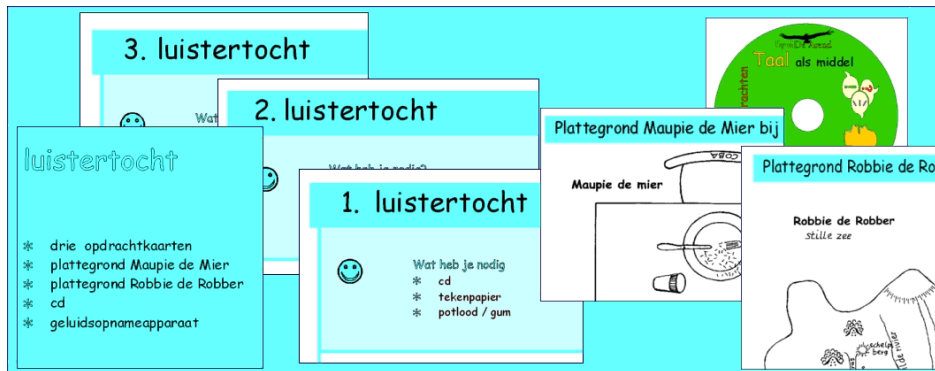
⊕ Tot hoe laat mag je zaterdag na de tv kijken?

⊕ Je vindt zeker ook dat je zaterdag wel tot heel laat naar de tv moet kunnen kijken, hè?

Kerdoelen bij voornoemde 'vragen' werkjes

- De leerlingen weten dat men kan luisteren en spreken met verschillende doelen.
- De leerlingen kunnen:
  - de inhoud en bedoeling van wat er tegen hen gezegd wordt begrijpen;
  - vragen stellen om informatie te verzamelen over een door henzelf gekozen onderwerp;
  - verslag uitbrengen;
  - iets uitleggen;
  - hun ervaringen, mening, waardering of afkeuring op persoonlijke wijze weergeven;
  - deelnemen aan een formeel gesprek.
- De leerlingen kunnen bij het realiseren van het voorgaande in voorkomende situaties gebruik maken van communicatie-middelen.
- De leerlingen kunnen met voorbeelden aangeven:
  - dat de betekenis van een taaluiting mede beïnvloed wordt door de situatie, de vorm, onuitgesproken bedoelingen, lichaams-houding, gezichtsuitdrukking en gebaren;
  - dat een taal of taalvariant op verschillende manieren gebruikt kan worden
- De leerlingen kunnen begrippen hanteren die het hen mogelijk maken over taal te denken en te spreken:
  - betekenis, beeldspraak, letterlijk en figuurlijk taalgebruik, uitdrukking, gezegde, spreekwoord, synoniem, gevoelswaarde, symbool, beeldtaal, pictogram;
  - moedertaal, tweede taal, vreemde taal, dialect, meertalig, gespreksregels, formeel en informeel taalgebruik.
- Kinderen kunnen gerichte vragen stellen aan personen.
- Kinderen zijn bereid gegevens (feiten, emoties en meningen) via gesproken teksten te uiten of tot zich te nemen.
- Kinderen kunnen voor hun luister- of spreekdoel vooraf relevante gegevens (feiten, emoties en meningen) selecteren of uit eigen voorkennis actualiseren.
- Kinderen kunnen nadenken over de wijze waarop gegevens uit een door hen uitgesproken of beluisterde tekst zijn overgekomen.

Luistertocht

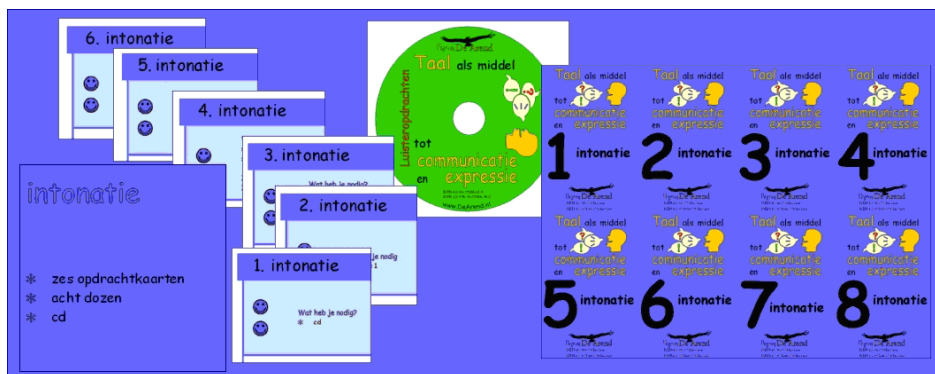

Het materiaal bestaat uit drie opdrachtkaarten, vier geluidsfragmenten op CD en twee plattegronden.

Doel:

Leren dat je nauwkeurig moet luisteren om opdrachten uit te voeren.

Intonatie

Het materiaal bestaat uit zes opdrachtkaarten, acht dozen en een cd.

Doel:

De toon van je stem wordt intonatie genoemd.

Zelf de bedoeling van een zin kunnen beïnvloeden door de intonatie.

Een zin wordt beïnvloed door de intonatie die gebruikt wordt.

De intonatie die je gebruikt hangt af van de situatie waarin je bent.

Kerdoelen bij luistertocht

- De leerlingen weten dat men kan luisteren en spreken met verschillende doelen.
- De leerlingen kunnen:
  - de inhoud en bedoeling van wat er tegen hen gezegd wordt begrijpen
- De leerlingen kunnen bij het realiseren van het voorgaande in voorkomende situaties gebruik maken van communicatie-middelen.
- Kinderen zijn bereid gegevens (feiten, emoties en meningen) via gesproken teksten te uiten of tot zich te nemen.
- Kinderen kunnen voor hun luister- of spreekdoel vooraf relevante gegevens (feiten, emoties en meningen) selecteren of uit eigen voorkennis actualiseren.
- Kinderen kunnen nadenken over de wijze waarop gegevens uit een door hen uitgesproken of beluisterde tekst zijn overgekomen.

- De leerlingen weten dat men kan luisteren en spreken met verschillende doelen.
- De leerlingen kunnen:
  - de inhoud en bedoeling van wat er tegen hen gezegd wordt begrijpen;
  - verslag uitbrengen;
  - iets uitleggen;
  - hun ervaringen, mening, waardering of afkeuring op persoonlijke wijze weergeven;
- De leerlingen kunnen met voorbeelden aangeven:
  - dat de betekenis van een taaluiting mede beïnvloed wordt door de situatie, de vorm, onuitgesproken bedoelingen, lichaamshouding, gezichtsuitdrukking en gebaren;
- De leerlingen kunnen:
  - op basis van informatie over rollen, situatie en verhaalelementen al improviserend een spel spelen;
  - bij spel bewust gebruik maken van stem, taal, houding, beweging en mimiek;
  - hun aandacht gericht houden op hun rol, de uit te beelden situatie, de medespelers, het speelveld en de toeschouwers;
- De leerlingen kunnen:
  - relaties leggen tussen spel en de dagelijkse werkelijkheid;
  - relaties leggen tussen het eigen spel en dat van anderen.
- Kinderen kunnen samenwerken en met elkaar overleggen om gezamenlijk tot oplossingen te komen.
- Kinderen zijn bereid gegevens (feiten, emoties en meningen) via gesproken teksten te uiten of tot zich te nemen.
- Kinderen kunnen voor hun luister- of spreekdoel vooraf relevante gegevens (feiten, emoties en meningen) selecteren of uit eigen voorkennis actualiseren.
- Kinderen kunnen nadenken over de wijze waarop gegevens uit een door hen uitgesproken of beluisterde tekst zijn overgekomen.

Kijken naar gevoelens

Het materiaal bestaat uit zes opdrachtkaarten en vijf dozen.

Doel:

Uitingen van gevoelens door middel van lichaamstaal en gezichtsuitdrukkingen bewust kunnen observeren en noteren. Zelf uitingen van gevoelens kunnen uitbeelden.

Je loopt als een dronken man.

bedroefd

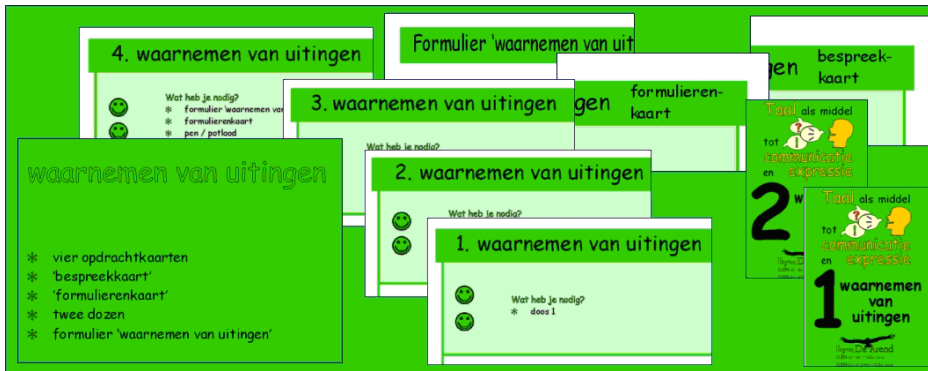
zenuwachtig

Je loopt als een kampioene.

trots

ongeduldig

Waarnemen van uitingen

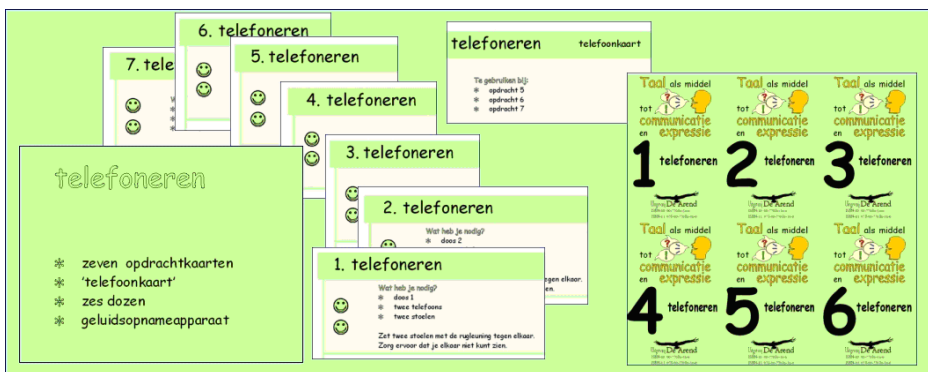

Het materiaal bestaat uit vier opdrachtkaarten, twee dozen, een formulier, een formulierenkaart, een verhaal en een bespreekkaart.

Doel:
Leren hoe je uitingen kunt waarnemen.

- opgelucht
- verdrietig
- boos
- verbaasd

Telefoneren

Het materiaal bestaat uit zeven opdrachtkaarten, een telefoonkaart en zes dozen.

Doel:
Het leren voeren van een telefoongesprek.

- dierentemmer

Kies uit de kaarten wie je wilt zijn; je weet van elkaar wie je bent. Samen kies je uit de andere kaarten één onderwerp waarover straks gebeld wordt.
Let bij het bellen op het volgende:

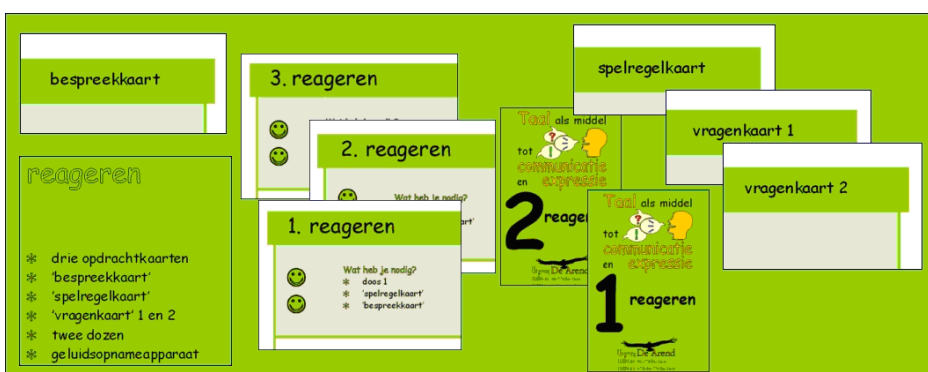
- * wees duidelijk met het vertellen waar je over belt;
- * laat duidelijk merken welke persoon je bent;
- * zorg er beiden voor dat je het gesprek goed afrondt.

Wissel van rol (opbeller wordt opgebeld).
Kies een nieuw persoon en onderwerp.

Bespreek met elkaar hoe je duidelijk hebt gemaakt waarover

- slager

Reageren

Het materiaal bestaat uit drie opdrachtkaarten, twee dozen, een spelregelkaart, een bespreekkaart, twee vragenkaarten en een cassettebandje.

Doel:
Leren hoe je kunt reageren op anderen en je bewust zijn van je reactie.

- klant
- eerst kijken en luisteren, daarna zelf bedacht persoon

Kerdoelen bij kijken naar gevoelens / waarnemen van uitingen

- De leerlingen kunnen:
  - verslag uitbrengen;
  - iets uitleggen;
  - hun ervaringen, mening, waardering of afkeuring op persoonlijke wijze weergeven.
- De leerlingen kunnen bij het realiseren van het voorgaande in voorkomende situaties gebruik maken van communicatie-middelen.
- De leerlingen kunnen met voorbeelden aangeven:
  - dat de betekenis van een taaluiting mede beïnvloed wordt door de situatie, de vorm, onuitgesproken bedoelingen, lichaamshouding, gezichtsuitdrukking en gebaren;
- De leerlingen kunnen:
  - op basis van informatie over rollen, situatie en verhaalelementen al improviserend een spel spelen;
  - bij spel bewust gebruik maken van stem, taal, houding, beweging en mimiek;
  - hun aandacht gericht houden op hun rol, de uit te beelden situatie, de medespelers, het speelveld en de toeschouwers;
- De leerlingen kunnen:
  - relaties leggen tussen spel en de dagelijkse werkelijkheid;
  - relaties leggen tussen het eigen spel en dat van anderen.
- Kinderen kunnen samenwerken en met elkaar overleggen om gezamenlijk tot oplossingen te komen.
- Kinderen zijn bereid gegevens (feiten, emoties en meningen) via gesproken teksten te uiten of tot zich te nemen.
- Kinderen kunnen voor hun luister- of spreekdoel vooraf relevante gegevens (feiten, emoties en meningen) selecteren of uit eigen voorkennis actualiseren.
- Kinderen kunnen nadenken over de wijze waarop gegevens uit een door hen uitgesproken of beluisterde tekst zijn overgekomen.

Kerdoelen bij kijken naar gevoelens / waarnemen van uitingen

- De leerlingen weten dat men kan luisteren en spreken met verschillende doelen.
- De leerlingen kunnen:
  - de inhoud en bedoeling van wat er tegen hen gezegd wordt begrijpen;
  - vragen stellen om informatie te verzamelen over een door henzelf gekozen onderwerp;
  - verslag uitbrengen;
  - iets uitleggen;
  - hun ervaringen, mening, waardering of afkeuring op persoonlijke wijze weergeven;
  - deelnemen aan een formeel gesprek.
- De leerlingen kunnen bij het realiseren van het voorgaande in voorkomende situaties gebruik maken van communicatie-middelen.
- De leerlingen kunnen met voorbeelden aangeven:
  - dat de betekenis van een taaluiting mede beïnvloed wordt door de situatie, de vorm en onuitgesproken bedoelingen;
  - dat een taal of taalvariant op verschillende manieren gebruikt kan worden;
  - hoe talen en taalvarianten relaties tussen mensen kunnen bepalen en hoe die relaties samenhangen met culturele overeenkomsten en verschillen;
  - dat de betekenis van een taaluiting mede beïnvloed wordt door de situatie, de vorm, onuitgesproken bedoelingen, lichaamshouding, gezichtsuitdrukking en gebaren;
  - dat een taal of taalvariant op verschillende manieren gebruikt kan worden;
- De leerlingen kunnen begrippen hanteren die het hun mogelijk maken over taal te denken en te spreken:
  - betekenis, beeldspraak, letterlijk en figuurlijk taalgebruik, uitdrukking, gezegde, spreekwoord, synoniem, gevoelswaarde, symbool, beeldtaal, pictogram;
  - moedertaal, tweede taal, vreemde taal, dialect, meertalig, gespreksregels, formeel en informeel taalgebruik;
  - gedicht, poëzie, verhaal, drama, toneelstuk, jeugdboek, monoloog, dialoog.

- De leerlingen kunnen:
  - relaties leggen tussen spel en de dagelijkse werkelijkheid;
  - relaties leggen tussen het eigen spel en dat van anderen.
- Kinderen kunnen gerichte vragen stellen aan personen.
- Kinderen kunnen samenwerken en met elkaar overleggen om gezamenlijk tot oplossingen te komen.
- Kinderen durven in hun eigen groep voor hun standpunt uit te komen.
- Kinderen durven in een groep steun te geven aan iemand met een afwijkend standpunt.
- Kinderen houden rekening met de gevoelens en wensen van anderen.
- Kinderen zijn bereid gegevens (feiten, emoties en meningen) via gesproken teksten te uiten of tot zich te nemen.
- Kinderen kunnen voor hun luister- of spreekdoel vooraf relevante gegevens (feiten, emoties en meningen) selecteren of uit eigen voorkennis actualiseren.
- Kinderen kunnen nadenken over de wijze waarop gegevens uit een door hen uitgesproken of beluisterde tekst zijn overgekomen.

U kunt dit PDF bestand invullen op uw PC.

U slaat het ingevulde bestand op op een voor u handige locatie en u zendt het naar: Uitgeverij@DeArend.nl

bestellen

Het materiaal 'Taal als middel tot communicatie en expressie'

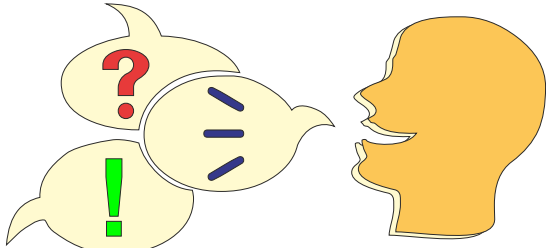
aantal:

_____

'Taal als middel tot communicatie en expressie

€ 778,80

Taal als middel tot communicatie en expressie

Formulier zenden aan:

Uitgeverij@DeArend.nl

of:

Uitgeverij De Arend

Koninginneweg 98

1241 CX Kortenhoef

Uw gegevens

Naam (school): _____

t.a.v.: _____

Straat: _____

Postcode-Plaats: _____

De prijzen zijn inclusief btw en geldig tot 01-01-2024. (Is het 2024 op het moment dat u dit leest? Kijkt u dan even op www.DeArend.nl voor een nieuwe prijslijst; de prijzen worden jaarlijks aan de inflatie aangepast.)